

■ **Hova tűnt a rendszer-váltás után? Miért nem lett mártír?**

– Nemcsak azért, mert azt láttam, hogy az összes dilettáns és közepes tehetség azzal bukkant föl, hogy őt a sztalinista szerkesztők nyomták el. Nekem eszembe se jutott elmesélni a kilenc évig tartó betiltásomat, hogy mennyire fájt, amikor a fölnevelő hazám, Pest megye könyvtárai egyetlen egyszer se hívtak író-olvasó találkozóra, hogy antimarxista tanok terjesztése miatt kirúgtak az iskolából, ahol tanítottam, csak irodalmat, nem holmi tanokat – és a többi. Nem meséltem, mert nem hiszek benne, hogy abból kéne élnünk, ami elmúlt. Viszont – miközben már vagy száz fiatal tehetséget mutatam be a Kortársban – egyszer csak abba a helyzetbe kerültem, hogy egyszerre voltam ellenzéki meg kormánypárti, sztalinista meg antisztalinista.

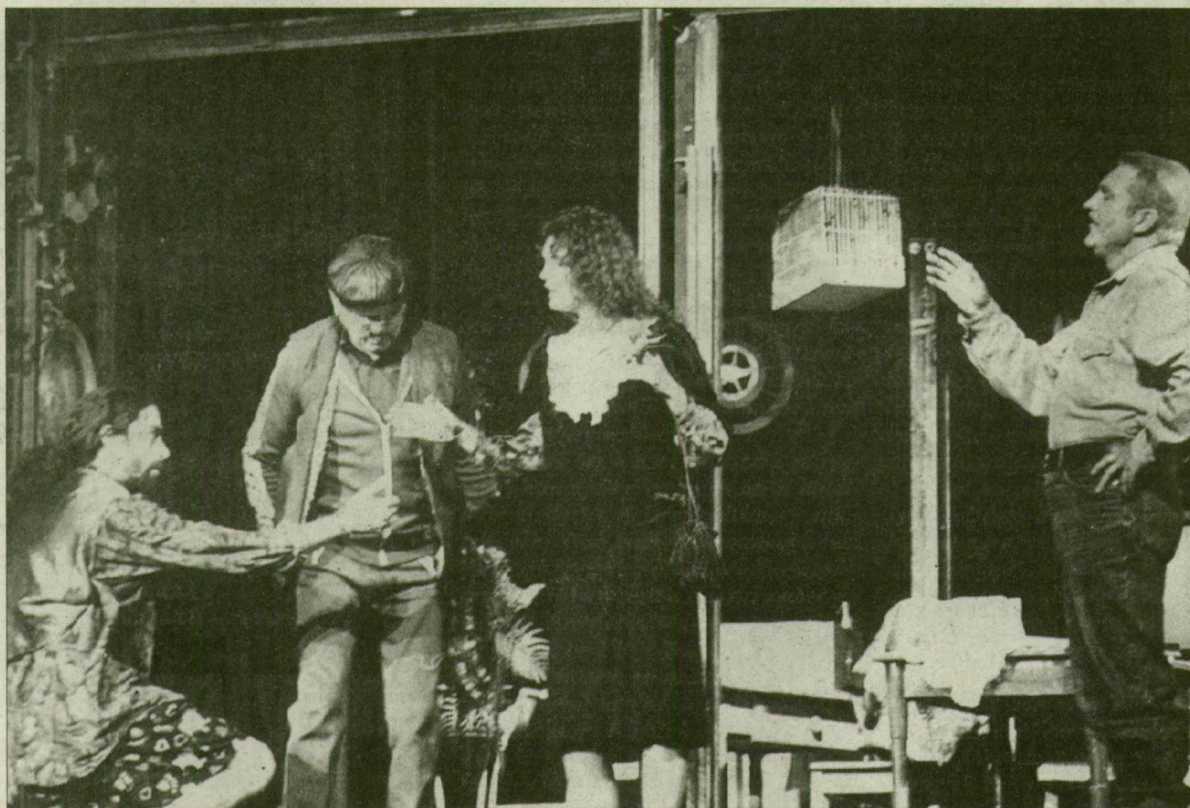
■ **Akárcsak Beviz úr?**

– Azt láttam, mint Beviz, hogy mindenki bent lakik, csak én vagyok kívül és mindenki nekem akarja megmagyarázni, hogy miről szól a világ. Azt láttam, hogy itt megint nem lehetek én, magam, hogy itt megint muszáj valahova tartozni. És akkor azt mondtam: elég volt! Eljöttem a Kortáristól és visszamentem abba az iskolába, ahol először befogadtak – úgy is, mint politikai priuszt, akinek senki más nem mert állást adni. Hálás voltam ezért nekik, s amikor Páskándi Géza és Száraz György személyes garanciát vállalt értem és a Kortárs szerkesztőségébe kerülhettem, megígérték az iskolában: ha egyszer eljövök a Kortáristól, négy évig ott fogok tanítani. Megtartottam a szavamat. A tanítás korrekt dolog – szemben az irodalmi szerkesztéssel: pont annyit várhatok, amennyit adok.

■ **Dühében írta a Bevizt?**

– Talán csak nem érződik indulat benne? Beviz én vagyok – és mi, mindannyian. Jellegzetes kelet-európai reflexünk, hogy megpróbáljuk az életünket bebetonozni. Beállunk egy pályára, bemérjük a lehetőségeinket, és ezeken a korlátokon belül megelégszünk a sorsunkkal. Ami Beviznek az abált szalonna kovászos uborkával, a disznósajt, meg a Kőbányai sör, amiért 30 éve minden nap benyúl a hűtőbe, amikor hazaér a munkából – az a másinak lehet a biliárdszalon, vagy a night-klub, a kocsmá. És nem vesszük észre, mennyire nevetségesek vagyunk. Amikor pedig hirtelen mindez semmivé válik, kihúzzák alólunk – az a

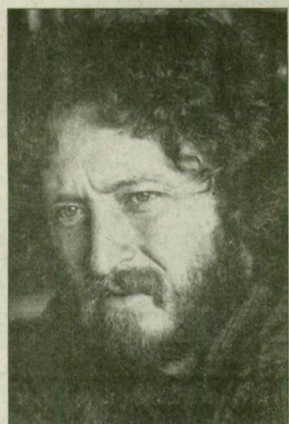
Beviz úr hazamegy, ha... című „majdnemdrámáját” június 2-án mutatta be a Szegedi Nemzeti Színház. A szerző a JATE bölcsészkarán 1978-ban szerzett diplomát. Ma Budapesten él, társszerkesztője a Szivárvány című folyóiratnak – amely a magyar emigráció egyetlen talpon maradt irodalmi lapja – és tanít a törökbálinti Zsolnai-módszerű kísérleti középiskolában. 1978-ban Szegeden szeretett volna maradni. De amikor üzentek neki pártbizottságról, hogy immár minden bűnét hajlandók megbocsátani – kiment a nagyállomásra és fölszállt a pesti gyorsra. A közelmúltban jelent meg a tizenegyedik, két-nyelvű kötete, Averiók a címe. Zalán Tibor egy ilyen ember. Örökösen averziói vannak.

Jelenet a Beviz úrból. (Fotó: Gyenes Kálmán)

Csendélet e földi vadászmezőkön, a Kis Belezők évadából

Festette: Zalán Tibor

Zalán Tibor

végünk. Akár egy amerikai pasi autó nélkül. Meghal. Nem tud járni, mert a lába alkalmatlanná vált a járásra, mert 30 éve autóban ülve közlekedik, veszi ki a bankjából pénzt és eszi a szendvicset. Bebetonozottságunkban nem használjuk a fantáziánkat, nem megyünk bele áldozatokba, nem elvi emberek vagyunk többé, csak a kis praktikumaink rabjai. Alkalmatlanok vagyunk a görög sorstragédiák hőseivé lenni, vagyis nincsenek igazán fontos cselekedeteink. Amikor Antigoné elpusztul, belehalunk a nézőtérre; Beviz pusztulásán röhögünk. Illetve... Azt sem tudjuk

pontosan, mi történt vele. Itt egy ember, aki évtizedekig dolgozik, kialakít valamilyen életszintet, azt gondolja, hogy szereti a feleségét és fölneveli a gyerekeit – aztán egyszer csak azzal szembeesül, hogy mindez nem igaz. Erre az abszurdumra Beviz nem reagál értékelhetően. Megyünk haza a színházból és azt mondjuk magunkban: A fene egye meg! Mi ez?

■ **Tény, hogy ez a darab nem siet oldani a feszültségünket.**

– Mert a 20. században nincsenek megoldások a világnak ezen a térfelén. Megoldás lehet, hogy az embert lelővik Boszniában. De itt? Egy Beviz-féle 40-50 közötti kétgyerekes családapának, akinek egyik percről a másira semmivé válnak a kapaszkodói, a közege – semmilyen szinten nincs megoldás. Ebben a társadalomban nincsenek értékek, nem mozognak erkölcsi kategóriák. Az egész társadalom

értéktelenül. Ez arra készíti az embert, hogy meneküljön az értékektől, hiszen itt minden, ami érték, az egyenlő a priusszal. Ami érték azt büntetik, megadóztatják, kiröhögik, nevetségessé teszik, beszűntetik, beledöngölik a földbe. Itt az elvi szintű gondolkodás, vagy az elvekhez igazított cselekvés teljesen életidegen. A helyzet fel nem ismerése, ami jogossá teszi a pusztulást.

■ **Beviz háza – amelyből ő maga kiszorul, de mindenki más bent van – ennek a társadalomnak a modellje?**

– Engem úgy nem érdekel a társadalom, ahogy van. Ez a darab teljes mértékben konstrukció. A Bevizben ki próbáltam, hogyan működik egy merőben teóriára támaszkodó szerkesztmény. Megvolt a Beviz-figura – abszolút főszereplőnek szántam és talán azzá is vált – és kitaláltam ezt a fordított abszurdot. Az abszurdokban általában ki akarnak jutni

valahonnan, de nem tudnak – és ennek van egy mélyseges tragikuma. Beviz viszont be akar jutni és ez csak röhejes. Mármost amint ezt a szerkesztményt „társadalmasítom”, belerakom a főszereplőt körülvevő embereket, a henteset, a főnököt, a szeretőt, a Brazíliába emigrált apát, a halott anyát, a többit, az emberre ránehezülő társadalmi súlyokat, és amint elkezdnek mozogni ezek a Beviz körüli viszonyok – akkor jön a döbbenet. Akkor derült ki, hogy micsoda iszonytató, lidérces világban élünk mi! Az derült ki, hogy akármilyen figurát teremtek, abból nem tudok értéket kicsiholni.

■ **Nem lehet túl vidám dolog szembesülni egy ilyen világgal.**

– Sokat röhögtem, amíg a Bevizt írtam. Aztán amikor egyben volt és először előlvasztam, azt mondtam: vagy én vagyok szörnyeteg, vagy a Beviz, vagy a világ – itt valaki iszonyatos. Rosszabb,

mint egy vámpír, mint egy gyilkos. Itt aljasabb dolgok történnek – velem, Bevizzel, az olvasóval, a nézővel, mint amire valaha mertem gondolni, mint amit normálisan el lehet képzelni.

■ **Minek ilyen közegben írni?**

– Amikor Beviztől elveszem a narkóját, amikor a megszokott világába nem tud visszajutni – elkezd emberként viselkedni. Amint nem a tévét nézi a tréningruhájában, nem a szendvicset zabálja és nem megy a hűtőjébe a Kőbányai sörért, amint az élet kvázi értékei eltűnnek számára – elkezd élni. Elkezd gondolkodni. Eszébe jut a szitakötő, a gyerekkori képzelgésai a hangtalan szárnyalásról. Vagyis lehetett volna más-ként is! Ebből a Bevizből lehetett volna költő is! Amint kint reked, leválnak róla a társadalmi reflexek, csupasz lesz, sebezhető, mint a pióca, amelyet kifordítanak a gyerekek a tóparton; a lelke fedi be a testét, nem a ruházata, nem a társadalmi auralja. Ezzel együtt reménytelen. Kisszerű, ócska, szerencsétlen. Azért írtam meg, hogy jelet hagyjak. Önbecsülésből. Ne úgy pusztuljak el, hogy nem beszéltem.

■ **Ez volt 1991-ben, hiszen akkor írta a darabot; hol van most, 1995-ben a mi Bevizünk? Hol tartunk?**

– A mai hős nem Beviz úr, a kis áldozat, a kis slemli, a tisztességes, akiből még lírikus is lehetett volna... Azóta új hősök jelentek meg a színen. A mai kor igazi hőse a Kis Belező és ezt a korszakot én úgy hívom, hogy a Kis Belezőknek az évada. Ha ma írnék, ezekről írnék. De nem! A kisszerű, a közeledő, a törekedő, nyomakodó figurákról, akik mindenkinek kiforgatják a belét, aki kicsivel is tehetségesebb náluk, aki egyéniség, aki személyiség, aki mer ebben a társadalomban, ebben az életben egyedül maradni. Ők csoportosan járnak az új területfoglalások idején, összeszövetkeznek, csámcsognak, izléstelenkednek. Beviz úr? Már rége elpusztult. Ma már nincsenek Beviz urak. Most egy iszonytatóan erkölcselen és mocskos korszak van, amikor mindent szabad. Tág terei nyíltak a szabadságnak, az

ócskaságnak, az erkölcselenségnak, a fantáziátlanságnak. A szeretet, szerelem, jószág, teljesítmény, művészet – az értékek – mind abszolút neveltséges fogalmakká váltak. Nagy-nagy vadászmező lett ez az ország; hatalmas csordák csámcsognak, mindenki mindenkire lő, aki mégsem, arra lőnek mindenfelől. Fél évtizede, hogy lezajlott a rendszerváltás és nincs ember, akit ebben az országban tisztelnek, szeretnek. Rossz társadalom ez. Rosszak és rendkívül korruptak a vezetői. Sok ember került be a politikai pártokba, akiket ismertem azelőtt; ülnek a Parlamentben, látom őket pöffeszkedni, elképesztően olcsó és ostoba dolgokat előadni, nagy pénzeket lenyúlni. Hazudnak az életrajzukban. Én azt gondoltam, ha majd mi jövünk, az a generáció, amelyikhez – bárati kötelekkel is – tartoztam, akkor a tisztesség jön és a munka az ország javára. Azt látom, hogy amint a hatalom megérintette ezeket az embereket, hitvány, harácsoló figurákká váltak. Megundorodtam. Mindenhonnan kihúzódtam.

■ **Savanyú a szőlő?**

– Teljesen visszahúzódom élelem, nem várok egyik hordától se semmit. Ez persze már nem a régi énem. Rettegetesen megérintődtem például akkor, amikor nem láttam a nevemet a nemzeti alapítványok nemzeti kurtatóriumai által támogatott listáján. Nyolc könyvem akarták kiadni a kiadók, egyikre sem kaptak pénzt. Nem akartam elhinni, teljesen megdöbbentem, úgy éreztem, cserbenhagytak. Aztán gondolkodtam és rájöttem, hogy én hagytam cserben őket, hiszen én jelentettem be, hogy nem tartozom sehova. Azóta nem vagyok sértődött és nem várok senkitől semmit. Vannak emberek a szakmából, akiket szeretek. A szegedi Baka Pistát, aki szintén magányos, visszahúzódom volt világeletemben, a bölcs Ilia Miskát, a hányódó Géczi Jánost Veszprémben, a nagy tehetségű – költő és drámaíró – Babics Imrét és az erkölcsi-szakmai etalonként is működő, Szegeden is tanárkodott Jankovics Józsefet. Elénnük, hogyan meg az élet a kis irodalmi placcokon, figyeljük, ahogyan forgatják a köpönyegeket, az úszósapkák kimerélik a címereket akár háromszor-négyszer is egy évadban. Még élvezzük is a szemléldést. Bárha tudjuk, a bőrünkre megy a játék – megvan ennek a maga romantikája.

Sulyok Erzsébet

■ Mégpedig a tizedik, ha nem is naptár szerint, hiszen a szegedi Pedagógus Női Kar 1985 őszén alakult meg dr. Mihálka György kezdeményezésére. Az együttes 1988-ban Fesztivál-kórus, 1990-ben hangversenykórus minősítést kapott, s így már évek óta városunk legjobb énekkarai közé tartozik.

Tízéves jubileumuk ünnepének varázsa, jelentőségét két momentummal is sikerült emelnünk: mindenekelőtt azzal a fontos eseménnyel, hogy ünnepi hangversenyükön – 1995. május 26-án – fölvetették dr. Szeghy Endre zeneszerző és karnagy, a szegedi tanárképző főiskola egykori kiváló professzorának nevét. De bravúros ötletnek bizonyult az is, hogy épp e hangversenyre hívták meg német testvérkórusukat, a Gifhorn-Neubokel Heide Chort is.

A forró hangulatú est – helyszín a JATE aulája – dr. Révész Mihály önkormányzati képviselő köszöntőjével kezdődött, ő Szeged város dícsérő oklevelét is átadta a jubiláló együttesnek és karnagyának (két hatalmas virágcsokor kíséretében).

Dr. Békési Imre, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola tanácskezelő professzora a névadónak választott Szeghy professzorról beszélt, tömören, veretesen, méltó szavakkal, mondván: élete 74 évének alkotásra teremtett része oly’ termékeny, gazdag és hatásos, amely öntörvényűen önmagát szerkesztette minden külső szabály nélkül; mindenütt újat alkotott, ahol csak megjelent.

Az immáron Szeghy Endre Pedagógus Női Kar – kiegészülve a Demász Erkel Ferenc Vegyes Karával és a Juhász Gyula Tanárkép-

■ **Egy női kar születésnapja**

Szeghy Endre nevével

ző Főiskola kamarakórusával – ezután a mester – Móra Ferenc versére írott – Altatódal című művét adta elő. A Hannoveri mintegy 50 kilométerre keletre fekvő Gifhorn-Neubokelből érkezett német kórus már első műsorblokkjával kirobbanó sikert aratott. Először hatásos, bár mifelénk ismeretlen német kórusműveket adtak elő – gyönyörű, telt vegyeskari hangzással –, majd következett Groll Kalinka-feldolgozása, természetesen vastaps kíséretében.

A krónikás elfogultnak tűnhet,

de e darab után különösen tisztának és üdítőnek tűnt a Szeghy Endre-kórus Nagyszalontai köszöntője, Kocsár Miklós éteri hangzású Sanctus-a (a Missa Brevis in A-ból), illetve Röttgen: Glóriája.

A szünet után újra német vendégeink léptek a még mindig nap-sütéses színpadra, s előbb vezető karnagyuk, a zeneszerzőnek is kiváló Egyed Ferenc művét énekeltek el, majd egy rendkívül bájos összeállítás következett Loewe My Fair Lady-jéből. Ez utóbbi során, majd Brahms V. és

VI. Magyar táncának kíséretében komoly szerephez jutott az együttes nagyszerűen fölkeszült és nagyon csinos zongoristája, Hanka Birwirt is. A Gifhorn-Neubokel Heide Chor két ráadással – köztük a Tavaszi szél vizet áraszt című népdal feldolgozásával (ez is Egyed Ferenc munkája volt) – köszönte meg a szünni nem akaró tapsot, majd zongoramuzsika következett: Dombiné Kemény Erzsébet adott elő két Bartók-művet, jól formáltan, plasztikusan, nagy kifejezéssel.

Bárdos- és Brahms-művekkel zárta aznapki önálló produkciói so-

rát a Szeghy Endre Női Kar: Brahms Regina coeli-jének szólóit még a megszokottnál is ünnepélyesebben énekelte Géczy Szilvia és Éderné Erki Kornélia.

Dr. Mihálka György a Magos a rutafa című Bárdos-mű talán országosan legszuggesztívebb karnagy-interprettátora, ezúttal is ellenállhatatlanul ragadott el bennünket már a mű első ütemében.

A finale-ultimo méltó volt a grandiózus esztéz: Verdi Nabucco című operájából a híres Szabadság-körös hallhattuk a két együttes közös előadásában, először olaszul, majd németül.

Ezt megelőzően azonban fontos és örömteli bejelentés hangzott el: a Szeghy Endre Pedagógus Női Kar sikeres működése érdekében a Szeghy család alapítványt szervez több támogató segítségével.

Kiss Ernő